

Západočeská univerzita v Plzni
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

New Age a životní styl v moderní době

Petra Hůlková

Západočeská univerzita v Plzni
Filozofická fakulta
Katedra antropologie
Studijní program antropologie
Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

New Age a životní styl v moderní době

Petra Hůlková

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Kapusta, Ph.D.

Katedra antropologie

Filozofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, 2023 .....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Janu Kapustovi, PhD. za cenné rady, toleranci a podporu. Dále děkuji všem respondentům za jejich ochotu a otevřenost.

Obsah

Úvod	6
1. Vymezení pojmů	7
2. Historické pozadí	9
2.1 Sekularizace jako zárodek alternativní spirituality	9
2.2 Modernita	10
2.3 Postmoderna	11
2.4 Odezva na modernitu a postmodernu	12
3. Západní esoterismus	14
4. Vývoj alternativní spirituality spolu s hnutím New age	17
4.1 Základní kameny alternativní spirituality	19
5. Metodologická část	24
6. Praktická část	25
6.1 Analýza dat	26
6.1.1 Charakteristika	26
6.1.2 Rozbor dat	28
6.2 Shrnutí dat výzkumného šetření	41
Závěr	44
Seznam použitých pramenů	46
Resumé	47

Úvod

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat a interpretovat žitou zkušenost lidí, kteří se pohybují v prostředí současné alternativní spirituality. V teoretické části se práce věnuje vývoji a vnímání alternativní spirituality spolu s hnutím New age. V empirické části se práce zaměřuje na životní styl a žitou praxi příznivců alternativní spirituality. Dalším cílem je zjistit spojující aspekty žité zkušenosti a praxe příznivců a zároveň do jaké míry se kryjí jejich deklarované vyznání a reálným chováním.

Věcná část práce je rozdělena do hlavních kapitol s navazujícími podkapitolami. V první kapitole se práce věnuje vymezení základních pojmů, které jsou důležité pro lepší pochopení rozdílů mezi náboženstvím a spiritualitou. Zároveň jak je přistupováno k pojmům New Age a alternativní spirituality. V druhé kapitole se práce zaměří na historické pozadí, které je důležité znát pro pochopení spirituality v současné době. Ve třetí kapitole se práce zaměřuje na esoterismus, vývoj západní esoterické tradice a jak se dál šířila. Ve čtvrté kapitole se práce zaměřuje na samotný vývoj alternativní spirituality spolu s hnutím New age a jejich základní pilíře. Pátá kapitola popisuje metodologické přístupy, které byly využity k získání dat pro praktickou část práce. Základními metodologickými nástroji kvalitativního výzkumu jsou polostrukturované rozhovory a zúčastněná pozorování. Poslední kapitola se věnuje analýze a interpretaci dat získané během výzkumu.

1. Vymezení pojmů

Koncept *spirituality* je pro badatele a religionisty výzvou, stejně tak jako termín *New age*. V akademickém prostředí jsou tyto termíny označovány jako *non-religion* (ne-náboženství), jelikož spiritualita všeobecně, tak jako samotné hnutí new age nevychází ze stejných systémů jako náboženství (Kostičová, 2020, str. 3).¹ New age lze vnímat jako “náboženský supermarket”, jež zahrnuje mnoho aspektů, které si příznivci mohou vybrat a poskládat dle svého. Nestojí na existenci jedné cesty, ale na existenci tisíce cest, které si člověk může vybrat (Houtman, Aupers, 2008, str. 5).² Spiritualita tedy postrádá charakteristické rysy náboženských systémů projevující se formou organizace a instituce s určitou hierarchií a systémy. Termín spiritualita sice vychází z křesťanského kontextu, ale později se badatelé a religionisti přikláněli k tomu, že je spiritualita na náboženství nezávislá a jen se v něm projevuje. Stejně tak termín náboženství je emický a mnozí badatelé prosazují, že je kulturně omezený (Kostičová, 2020, str. 5). Důležité je zmínit, že spíše než o hnutí v tradičním slova smyslu se u new age jedná o typ religiozity s holistickým pojetím člověka. Tento typ religiozity bývá někdy v tomto pojetí nazýván jako “metafyzické náboženství”. Nelze říci, že by taková soudobá religiozita byla vymezena doktrínou nebo jednotícím manifestem, ale je možné koncept nějak uchopit a identifikovat. Charakteristickým prvkem je zde vztah mezi člověkem, přírodou a božstvím, ke kterému je přistupováno spíše jako k životnímu stylu, který se pojí se specifickou spirituální hermeneutikou. Jedná se o soubor rozmanitých konceptů, přesvědčení a myšlenek, které spolu koexistují (Václavík, 2014, str. 95-96).³

---

¹ Zuzana M. Kostičová religionistkou a mayistkou působící na Univerzitě Karlově. Oblastmi badatelského zájmu jsou dějiny náboženství, mezoamerická náboženství (především Mayové) a v poslední době i alternativní spiritualita.

² Dick Houtman je profesorem sociologie na Univerzitě Leuven, Belgie a působí v mnoha sociologických centrech. Oblastmi badatelského zájmu jsou kulturní změny, konflikty a religiozity formující západní svět od šedesátých let dvacátého století. Stef Aupers je kulturním sociologem na Univerzitě Leuven, Belgie. Oblastmi badatelského zájmu jsou vývoj spirituality, regionální spiritualita a hnutí New age.

³ David Václavík je religionistou působící na Filozofické fakultě Masarykovi univerzity v Brně. Oblastmi badatelského zájmu jsou proměny náboženství především v moderní době.

Mnozí badatelé pracují i s dalšími termíny, jako například *alternativní spiritualita*, *nenáboženská spiritualita* nebo *neinstitucionalizovaná spiritualita*. Doposud se však badatelé neshodli na jednotném označení a stanovisku, proto se často setkáme s neetickým označení *new age*. Neetickým ho lze označit z důvodu, že samotní příznivci různých duchovních či filosofických směrů se nedobrovolně označují za takzvané “new agery”. Jednak proto, že takové označení v anglickém kontextu evokuje význam *pejorativní*. Druhak proto, že nikdo vlastně vhodně nedefinoval termín, kterým by se příznivci mohli označovat. Zároveň i pojem *spiritualita* je termín emický a je třeba s ním takto nakládat, jelikož s sebou nese emoční obsah (Kostičová, 2020, str. 4).

“Je to pojem nesmírně širokej. Pojem spiritualita vlastně nádherně uvolňuje naše možnosti. Nějaké seberealizace, sebezpoznávání a sebeanalýzy. Protože spiritualita narozdíl od jedny oddaný víry je velmi svobodomyšlná. Já můžu měnit ty názory, můžu si vybírat z různých systémů, co mně se hodí, co mně osobně dává smysl a co teda mému spiritu, mému duchu je nejbližší. Takže ta svoboda se mi na tom líbí a dodám k tomu, že obojí ale může být velkým úskalím. Právě, že new age může být velmi plytký a povrchní, protože nemuselo správně dekódovat archetypy, který se snažil přetlumočit.”

Respondent A

2. Historické pozadí

2.1 Sekularizace jako zárodek alternativní spirituality

Za zrodem alternativní spirituality částečně stojí *sekularizace*. Termín sekularizace označuje proces, kdy se potlačovaly vlivy tradičního náboženství a jeho institucí. Sociologové začali termín chápat jako „odnáboženšťování“. Jednalo se o náboženský přelom zrozený především z americké kontrakultury zejména v šedesátých letech (proces probíhal i v evropských zemích). Zrodila se nová náboženství, která přinesla mnoho otázek sociologům ohledně povahy náboženství a jeho institucí. (Kostičová, 2020, str. 12). Od šedesátých let lze pozorovat nejvýznamnější obrat k vnitřní spiritualitě, který se rozběhl už během padesátých let. Tehdy bylo na vzestupu Beatnické hnutí, které proudilo do kontrakultury se svými hippies. Vzestup zájmu o „sebespiritualitu“ (self-spirituality) je tedy úzce spojen s rozvíjející se a měnící se kontrakulturou. (Heelas, 1996, str. 50-51).⁴

Náboženství jakožto dosavadní aktér ve veřejné sféře začalo ustupovat do soukromé sféry. V důsledku toho klesal zájem o církevní obřady spolu s odmítáním identifikovat se dle konkrétního církevního uskupení. V akademickém prostředí je tento historický jev široký a tudíž k němu různí badatelé přistupují z různých perspektiv. Původní teorie o procesu sekularizace popisují, že se jednalo o pohyb ve společnosti, který přecházel od tradičního k modernímu. Je vhodné tento proces znát pro lepší chápání moderního a postmoderního světa.

Sekularizace už tehdy probíhala spolu s industrializací a urbanizací. Postupné stěhování lidí z venkova do měst mělo za následek nižší integraci do církevních institucí, jejichž význam začal upadat. Sekularizace tedy označovala městský fenomén v kontrastu s venkovem, kde byly silně zakořeněny církevní struktury. Probíhala zde řada dalších procesů, které se od dvacátého století dotýkaly hlavně obrod a přeměn západní esoterní tradice. Tehdy se zrodily formy theofismu a spiritismu (Kostičová, 2020, 14). Lze to chápat jako postupnou a spontánní revoluci spirituality, kdy byl zájem o nové reality duchovna. Zájem směřující k

---

⁴ Paul F. L. Heelas je sociolog a antropolog působící na Univerzitě Lancaster, Anglie. Oblastmi badatelského zájmu jsou spiritualita, náboženství a duchovní směry hnutí New age.

vnitřnímu spiritu skrze vracení se k původním zdrojům, které paradoxně stojí v jádru veškeré lidské duchovní zkušenosti. (Tacey, 2004, str. 1).⁵

Je však důležité mít na vědomí, že takto na sekularizaci pohlíželi především sociologové, kteří pomocí kvantitativních výzkumů zkoumali, jak klesá účast a zájem o církevní obřady a církevní sebeidentifikaci. Thomas Luckmann (1927-2016) v šedesátých letech poukazyval na to, že tehdy sociologové nekladli takový důraz na rozdíl mezi náboženstvím a náboženskými institucemi. Zároveň do svých výzkumů nezahrnovali necírkevní náboženství, z čehož vznikl termín “neviditelná náboženství”. Tento jev popsal tak, že neupadalo náboženství jako takové, ale upadaly náboženské instituce (Kostičová, 2020, str. 14-15). Od osmdesátých let dvacátého století se sociologická teorie sekularizace dostává do kritického pole. Tehdy empiricky vnímaná teorie začala být označována jako pouhá ideologie spojená s racionalistickým pojetím modernity. Mnozí badatelé se nyní domnívají, že alternativní spiritualita nevychází z procesu sekularizace, kdy upadaly náboženské instituce, ale spíše se vyvíjela spolu s ním jako duchovní revoluce (Houtman, Aupers, 2008, str. 3). Nové spirituality zažívaly v dalších desetiletích obrovský boom, který se začal označovat jako new age nebo hnutí Nového věku. Zde vznikala i označení s předponou “neo” jako neošamanství, neopohanství, neočarodějnictví (Wicca) a tak dále (Kostičová, 2020, str. 16).

2.2 Modernita

Modernita představuje pokrok, který s sebou nese určité změny především v pokroku od tradičního k modernímu. Změny zasahují hlavně do oblasti tradičních hodnot. Více prostoru pak dostává individualita jedince ve společnosti. Společnost sice směřovala k modernímu pojetí, přesto však úplně nemizely kořeny tradičních hodnot. Byly pouze směřovány do pozadí v důsledku změn.

V popředí moderny stojí vědecko-technologické pokroky. V důsledku prohlubování vědních poznatků rostl důraz na veřejnou sféru tak, aby efektivněji naplňovala potřeby

---

⁵ David Tacey je docentem psychoanalytických studií působící na univerzitě La Trobe v Melbourne, Austrálie. Je autorem několika knih zaměřujících se na spiritualitu, psychologii a kulturu.

jedince ve společnosti. Idejí bylo tedy blaho komunity, do které musí jedinec přispívat tvrdou prací. Odměnou pak budou lepší se podmínky pro celou populaci, kdy jedinci bude odměnou narůstající prestiž skrze individuální úspěchy. Mnozí akademici začali takovou ideu označovat za iluzorní během šedesátých let. Modernita totiž zároveň představovala riziko pro vznik totalitarismu (levicového či pravicového), které se pak promítly během a po druhé světové válce. Zároveň bylo kritizováno utlačování jedince ve společnosti pro vyšší blaho společnosti, ze kterého nejvíce těžila buržoazie v kapitalistickém světě moderny (Kostičová, 2020, str. 16-17).

2.3 Postmoderna

Postmoderna reaguje na modernu pozitivně i negativně. Kritizuje upřednostňování kolektivního blaha před blahem jedince. V moderně byla snaha zvýšit kvalitu života jedince, aby lépe dosahoval svých cílů a přispíval tak k blahu společnosti. Však dosahování cílů bylo na úkor blaha jedince, který pro úspěch musel tvrdě pracovat. Modernita představovala pro jedince odpoutání se od tradičního systému s větší možností individuality. Cílem postmoderny se stala úplná svoboda individua na rovině identity. S tím souvisí i *individuální konstrukce identity*, která umožňovala do jisté míry svobodu a budování sama sebe dle libosti. Však souvisí s tím i pozitivní nezakotvenost, která může následně vést k postrádání vyššího řádu či smyslu (Kostičová, 2020, str. 17). Společnost přirozeně vyhledává duchovní vedení, ale v důsledku různých historických událostí se více odklání od dogmatické teologie, kdy spiritualita nabízela řešení na různé sociální i existenční problémy (Tacey, 2004, str. 1). Hnutí New age s sebou přineslo rozvoj osobního růstu, které bylo obdobou náboženské spásy. Vysvobozuje od utrpení a napomáhá v rozvoji lidského potenciálu skrze vnitřní božství (Hanegraaff, 1996, str. 46).⁶ Seberealizace u jedince využívá zdroj „Já“ a odklání se od předem daných zdrojů mimo Já (takové, které nabízejí náboženské instituce). Jedinec by měl tedy naslouchat svému vnitřnímu hlasu a následovat svou intuici (Houtman, Aupers, 2008, str. 7).

---

⁶ Wouter Hanegraaff je profesorem působící v University of Amsterdam. Oblastmi badatelského zájmu jsou religiozita, hnutí New age a západní esoterismus.

Jedním z úskalí individuality se stala práce, o kterou může jedinec kdykoliv přijít. To potom zasahuje do prestiže ve společnosti a omezuje jedince v naplňování svých potřeb. Například už jen náročná či prekarizovaná práce snižuje kvalitu života jedince, čímž narušuje i soukromou sféru. Přepřacování může naopak vést až k workoholismu, následnému vyhoření nebo zdravotním problémům. Opět to snižuje kvalitu života jedince, který pak například volný čas využívá k lenošení jako strategii k přežívání (Kosticová, 2020, str. 17-19). Na druhou stranu spiritualita věnuje pozornost směrem ke kritickým stavům, jako jsou různá psychická utrpení, kterými může člověk ve společnosti strádat (Tacey, 2004, str. 1). V sedmdesátých letech dvacátého století bylo na vzestupu i holistické léčení člověka, které se rozvíjelo jako jedna z alternativ lékařského přístupu. Proces léčení napomáhá uzdravovat několik úrovní člověka, jak fyzické a psychické, tak i duševní a emoční. Poskytuje tedy částečné řešení problémů vyskytující se ve společnosti (Hanegraaff, 1996, str. 53-54).

2.4 Odezva na modernitu a postmodernu

V průběhu moderny se stát stal hlavním aktérem v oblasti řešení života jedince. V důsledku úpadku náboženských institucí. Stát byl v pozici, kdy měl zajistit kvalitnější život jedince pro kolektivní blaho společnosti. Během postmoderny bylo kritizováno náročné žití člověka, jehož bytí souviselo s tvrdou prací pro kolektivní blaho. V důsledku toho se objevovala kritika směrem k státu, na nadnárodní korporace a ekonomické elity. Hnutí new age bylo v opozici proti takzvané *technokracii*. V popkulturní sféře byla technokracie vnímána jako jev, který si podrobuje jedince do svého systému a klade vysoké nároky. Každý jedinec ve společnosti byl tedy během života neustále konfrontován autoritativním systémem technokracie. Tehdy ranná spiritualita hlásala heslo “drop out”. Heslo vyzývalo k opuštění systému spolu s rezignací na jeho výzvy a pravidla. Především vybízelo k osvobození se od technokracie. Heslo *drop out* se uplatňuje dodnes a je možné říci, že je na svém vzrůstu, jen se vztahuje spíše na segmenty populace. Spolu s tím souvisí i důraz na individuální názor, zkušenost a prožitek (Kosticová, 2020, str. 16-19). V kontrakultuře se objevovaly proudy projevující se aktivistickou angažovaností formou demonstrací proti politice, válkám a odmítáním mainstreamu. Na vzestupu byl takzvaný “dekadentní svět” orientovaný na sex,

drogy a rock'n'roll, jakožto cesty k hledání autentického Já. Spiritualita byla vyhledávána pomocí užíváním halucinogenních drog (nejtypičtější LSD), posloucháním vhodné hudby, čtením inspirativní literatury nebo zúčastněním se různých shromáždění (Heelas, 1996, str. 51). Spiritualita je individualistická nejen kvůli autenticitě, ale kvůli myšlence, že osobní autenticity je třeba dosáhnout vyjádřením “skutečného já” neznečištěné kulturou, společností a historií (Houtman, Aupers, 2008, str. 7-8).

Proměna institucionálního rozměru se odráží především v alternativní spiritualitě. Poskytuje tak náhradu za tradiční instituce a představuje přizpůsobení současnému životnímu stylu. Však zejména od roku 2000 se oslabil její antisystémový charakter. Jelikož se spiritualita stala součástí *mainstreamu* a korporátního prostředí, rozšířila se praktika k seberozvoji tzv. *mindfulness* a uplatnila se zejména v manažerské sféře. Na druhou stranu díky spadnutí do korporátního systému se ukázalo, že spiritualita nabízí svou dynamičnost a flexibilitu k specifickým výzvám (Kostičová, 2020, str. 19-21). Spiritualita se posunula daleko za hranice duchovního prostředí, kdy neplní svou roli pouze v osobním životě, ale dostala se do mediálního prostoru, soudě na základě všudypřítomnosti na internetu (Houtman, Aupers, 2008, str. 4).

3. Západní esoterismus

Západní esoterismus je fenomén, který se do zájmu vědy dostal až v posledních desetiletích. Jedná se o takzvanou směsici tradic, filosofí, mystiky, různých duchovních technik a raných vědních oborů (astrologie, alchymie apod.). Zároveň představuje jakýsi zárodek pro současnou alternativní spiritualitu. Označení *západní* je zejména kvůli vývoji v západních zemích jako “odmítnuté vědění”, neboť bylo démonizované církvemi. Esoterismus se vyvíjel po celém světě, ale duchovní nauky neměly tatáž postavení jako na západě, kde se časem dostaly do mainstreamu (Kostičová, 2020, str. 23). V důsledku toho se objevila kritika ve společnosti a to především ze strany církevních institucí. Rostoucí zájem o esoterní tradice, které se dostaly do mainstreamu byly kritizovány jako další konzumní výstřelek nebo móda. Jedním z důvodů mohla být neucelená rozmanitost praktik, které esoterismus nabízí. Jedná se především o čarodějnictví, okultismus a další archaistické praktiky, které se objevují v mnoha odvětvích new age. Však nejruznější praktiky nejsou ničím novým, ale jejich kulturní vzhled byl pohřben v čase a získal si tím “gotický vzhled”. Často tak mohou působit jako předmoderní nebo “primitivní” jelikož sahají až do dávných věků (Tacey, 2004, str. 23-24). Esoterní tradice sahají až do starověku (astrologie, hermetismus, věštecké systémy...). Počátkem západního esoterismu je však renesance. Po inspiraci Aristotelem došlo k znovuoobjevení Platóna, filosofické literatury a antiky (spojené se zájmem o svět a přírodu). Esoterismus zároveň později vyplňoval mezery rozvoje moderní vědy, která postrádala mystické a symbolické pojetí přírody. Jelikož se esoterismus z počátku nedostal na akademické prostředí a byl odmítán církví, vznikaly v důsledku toho tajné společnosti (svobodní zednáři, ilumináti, Bratrstvo růže a kříže atd.). Vlivem utajovaných společností se změnil i charakter magie, která se stala ritualizovanou. Rituální magie pronikla mimo západní svět a její formy můžeme najít i dnes jako například tarotové karty (Kostičová, 2020, str. 23-24).

Další praktikou, která měla velký vliv na esoterismus byl například *mesmerismus*, jenž vyvinul Franz Anton Mesmer (1734-1815). Rituály se opíraly o “živočišný magnetismus”

neboli magnetické energie živočišného původu, které mohou léčit stavy vědomí. Léčení probíhalo různými formami transu, které měly úspěch u pacientů. Věda však Mesmerovo léčení neuznala a až po jeho smrti došli vědci k tomu, že byl Mesmer jedním z předchůdců objevu hypnózy. Každopádně měl tento koncept vliv na současné práce s “energiemi”. Koncept transu převzali sestry Leah (1814-1890), Kate (1837-1892) a Margaret (1833-1893) Foxovy, které stojí za vznikem hnutí zvané *spiritismus* (nebo také spiritualismus). Hnutí se zaměřovalo na komunikaci s duchy pomocí seancí.

Esoterismus ve dvacátém století ovlivnila zejména *teosofie*. Vyhradovala se vůči vědě a křesťanství, které vnímala jako utlačovatele spiritu. Zakladatelkou byla šlechtična Helena Petrovna Blavatská (1831-1891). Vycházela ze spiritismu spolu se zájmem o veškeré esoterické nauky (Kostičová, 2020, str. 24). Blavatská zformulovala čtyři zásady teosofie, podle nichž 1) neexistují rozdíly mezi rasami, pohlavím a kastami; 2) každý má svou skrytou sílu; 3) všechna náboženství mají společné jádro; 4) lidstvo je na počátku nového věku. Z nichž poslední zásada měla největší odezvu a vliv na teosofii. Značnou kontroverzi vyvolalo představení indického duchovního učitele Krishnamurthiho, který měl lidstvo dovést do nového věku (Václavík, 2014, str. 100). V tomto období probíhalo do Evropy proudění indických textů spolu s jejich prvotními překlady. Indické motivy začaly prosakovat do praktik západních esoterních tradic. Nové koncepty se promítají i v současné alternativní spiritualitě. V evropském esoterickém prostředí tak došlo díky teosofii k pozdějšímu etablování různých témat jako například čakry nebo reinkarnace. Svou dnešní podobu získala spiritualita tedy skrze teosofii a její následovatele (Kostičová, 2020, str. 24-25).

Ve dvacátém století hlavně v padesátých letech zažilo své boom i téma UFO, které vycházelo z myšlenek teosofie a promítaly se následně i v ideje esoterní. Mimoszemšťané byli vnímáni jako bytosti z jiných světů, kteří se podíleli na evoluci lidstva (hlavně intelektuální). Dle ideje přicházeli z Venuše, která byla považována za planetu lásky a duchovna a tím byla tedy i nejpokročilejší planetou sluneční soustavy. Téma UFO proniklo i do mediálního prostoru s celosvětovým dosahem a vzniklo mnoho konspiračních teorií. Jedním z nejslavnějších projektů o sledování UFO byl *Project Blue Book* (1952-1969). Vládní utajování výzkumů o UFO masově podnítilo tvorbu dalších konspiračních teorií. Jednou z

nich byla například teorie o “mužích v černém”, kteří získávali informace od svědků ohledně mimozemských těles či jiných úkazů s tím spojené. Podnítilo to dohady o tom, pro koho muži v černém pracují nebo jestli to nejsou samotní mimozemšťané. Nejnámější teorie je však ohledně vládní armádní zóny zvanou *Okrsek 51* (Area 51), kde se měla zkoumat mimozemská tělesa i se samotnými mimozemšťany. Následné boom ohledně UFO proběhlo ještě v sedmdesátých letech ohledně únosů lidí. Lidé měli být uneseni mimozemšťany na jejich kosmické lodě a byli podrobena výzkumům a vráceni zpět na zem. Oběti těchto únosů často tvrdili, že prožívali následně “pocit osobní apokalypsy” nebo naopak pocit výjimečnosti s posláním.

Vzniklá *náboženská ufologie* souvisí s tématem UFO i channelingu od padesátých let. Tento trend se částečně formoval z výpovědí kontaktérů, kteří se údajně setkali s bytostmi z jiných planet. Odkaz těchto kontaktérů přispívá k fenoménu UFO kultů, který předcházela new age, jež se do něj později z většiny integrovalo. Jeho základní myšlenkou jsou hodní vesmírní bratři, kteří jsou inteligenčně i duchovně vyvinutí. Varují lidstvo před jeho úpadkem kvůli materialismu, duchovní nedostatečnosti a možného použití nukleárních zbraní. V lepším případě mohou vyučovat mystickému poznání pravdy. Jedním z nejnámějších UFO kultů je například hnutí Nebeská brána (polovina devadesátých let), které spáchala kolektivní sebevraždu. V dnešní popkultuře se tento fenomén odrazil například v *science fiction* literatuře. Od devadesátých let se dostal do mainstreamu a propojil se i s hollywoodským prostředím (Kostičová, 2020, str. 29-32).

4. Vývoj alternativní spirituality spolu s hnutím New age

Alternativní spiritualita vzniká spolu s new age, které je výsledkem zejména americké kontrakultury v šedesátých letech. Představuje přímou reakci na selhání ideálů modernity ohledně vědecko-technologických pokroků spojené s racionalitou. New age v tomto kontextu představuje možnou duchovní nápravu. Zmíněnou kontrakulturu ovlivňovaly další fenomény, které měnily západní společnost v mainstreamovém měřítku (feminismus, ekologická hnutí, nová média apod.) (Kostičová, 2020, str. 32). Především rostl zájem zapojovat se do různých sociálních hnutí. Aktivita byla směřována například k boji za práva zvířat, pomoci chudým, využívat alternativní technologie, chovat se ekologicky zodpovědně nebo prosazovat výuku new age na školách (Heelas, 1996, str. 74). Myšlenka vzdělání ohledně new age by bylo orientováno na učení se sebeanalýzy a sebepoznání. Panovaly zde otázky, jakým způsobem by se mohlo new age integrovat do vzdělávacího systému (Heelas, 1996, str. 76).

Jedním z vlivných aktérů, který přispěl novým fenoménem byl Alan Watts (1915-1973), který byl anglickým filosofem, spisovatelem a duchovním učitelem. Popularizoval východní náboženství. Zajímal se o buddhismus, zenbuddhismus a praktikování východních náboženství i bojových umění. Dodnes je považován za jednoho z nejvlivnějších duchovních učitelů alternativní spirituality. Watts měl vliv i na *beat generation*, která tehdy vystupovala proti systému, materialismu a americkým hodnotám střední třídy. Upřednostňovala extázi a prožitek a experimentovala s psychedeliky. Z *beat generation* se zrodilo slavné *hnutí Hippies*, které bylo v šedesátých letech nejznámější v kontrakultuře. Hippies navazují na stejná témata *beat generation*. Příslušníci hnutí se vyznačovali především svou divokou image. V této době vešla do popředí i témata jako vegetariánství, alternativní medicína a komunitní život. Praktikovala se meditace spojená s buddhismem a jiné rysy východního náboženství. Nejvíce se propagovalo nenásilí, tolerance, láska a mír. V oblasti hudby se nejvíce poslouchalo například *Beatles* a pořádaly se různé světoznámé hudební festivaly. Různé akce byly často spojené s protiválečnými protesty. Hnutí Hippies tedy mělo taktéž velký vliv na formování hnutí New age. Z religionistického hlediska lze new age definovat jako formu duchovních experimentů, které byly v kontrastu s tradičním

náboženstvím. Inspirací byl zejména esoterismus, východní duchovní kultury, ale i indiánská náboženství, zaniklá náboženství už od starověku a další jiné motivy (Kostičová, 2020, str. 33-34). Příznivci new age, kteří čerpají z minulosti se nejčastěji zabývají starověkou Indií, Egyptem nebo evropskými pohanskými časy. Někteří preferují různá romantická hnutí a jiní naopak esoterní tradice, okultismus nebo metafyziku (Heelas, 1996, str. 41). Zároveň příznivci často čerpají ze zdrojů jako jsou hermetismus, astrologie a různé věštecké systémy. Velký zájem je rovněž o formy moderního čarodějnictví známé například jako Wicca (Tacey, 2014, str. 24). Wicca je často vnímána jako forma pohanství, což není zcela korektní. Z důvodu, že pohanství natolik nezastřešuje různé magické praktiky jako Wicca. Současnou definicí pro pohanství je, že se jedná o náboženství uctívající přírodu se zaměřením na velké cykly spojené s ročními obdobími. Naopak různé magické praktiky sice mohou vycházet z přírodních sil, však vychází i z hermetismu, okultismu, renesance a využívání různých tajemných sil mimo naši realitu. Však je důležité zmínit, že magické praktiky využívají v praxi i druidové a šamani, není to tedy záležitostí pouze Wiccanů. Je však jisté, že každý směr vychází z jiných a někdy i podobných zdrojů (Sutcliffe, Bowman, 2000, str. 137-138).⁷

Vývoj alternativní spirituality tedy nevznikal izolovaně, ale byl formován vznikem nových náboženských hnutí. Čas od času vznikala existence výrazných interakcí, jako například s hnutím ISKCON, známého jako Hare Krišna (Kostičová, 2020, str. 33-34). Od šedesátých let se různé odvětví new age začaly více “institucionalizovat”. Nikoliv však ve směru strukturovanosti a organizace, ale spíše v nabídce většího výběru praktik. Dále vznikala různá centra a skupiny. Kontrakultura se v tomhle směru vyvíjela rychlým tempem a čím dál tím více poskytovala různé možnosti seberealizace (Heelas, 1996, str. 68). Od sedmdesátých až devadesátých let vznikaly různé duchovní přednášky, semináře nebo workshopy. Vznikal tedy určitý druh duchovní subkultury, jež se odrážel i v generačních základech alternativní spirituality. Koncept *transformace vědomí* vycházel z *hnutí lidského*

---

⁷ Steven Sutcliffe je religionistou působící v mnoha redakčních časopisech a akademických pracovištích, jako například BARS v Edinburghu. Zájmovými oblastmi jsou hnutí New age, holistické přístupy a historie a etnografie spojené se spiritualitou.

Marion Bowman je profesorkou religiozity působící na mnoha akademických pracovištích, jako například The Open University, Anglie. Zájmovými oblastmi jsou new age a alternativní spiritualita zejména v evropském prostředí.

potenciálu, které se pohybovalo na pomezí psychologie a spirituality. Základní ideje byla existence “vnitřní síly transformačního charakteru, který je přístupný všem”. Vyvíjely se i různé alternativní terapie, jako například *transpersonální psychologie*. Jedním ze základních kamenů alternativní spirituality byla tedy hlavně transformace vědomí, které se často konaly na již zmíněných seminářích. Konceptem byl dualismus ega a vyššího já, kdy by měl jedinec překonat své sobecké ego a vypracovat se na své vyšší já (Kostičová, 2020, str. 35-37).

Na přelomu tisíciletí se začal prohlubovat důraz na osobní blaho, *wellbeing spirituality*. Idejí byl spirituální potenciál, který může každý využívat. Orientace byla směrem k osobě a vnitřnímu životu, celistvosti osobnosti a sjednocení se sebou samým, přírodou i s ostatními. Cílem bylo prožívat rovnováhu, harmonii a překovávat vlastní bloky (Kostičová, 2020, str. 36-37). Taková revoluce spirituality pramení rovněž z rostoucí potřeby obnovy, že vědomí ducha je klíčem k osobnímu, společenskému a ekologickému přežití (Tacey, 2004, str. 2).

4.1 Základní kameny alternativní spirituality

Základy pro alternativní spiritualitu se světonázorově ještě vyvíjí a mění. Však dominují zde určité rysy, jež jsou charakteristické pro většinu fenoménů.

Jedním ze základních kamenů je *holismus*, jehož konceptem je energie a pojetí duše spolu s vědomím (Kostičová, 2020, str. 39). *Holistic health* je nejběžnější název pro alternativní léčbu, jež se vyvíjela od sedmdesátých let dvacátého století, které se pojí s hnutím *Human Potential* z šedesátých let. Jádrem hnutí byla myšlenka propojenosti více aspektů v řešení nemoci (Hanegraaff, 1996, str. 53). Holismus se zaměřuje na ideu univerzálnosti a odmítá ontologické rozdíly mezi binaritami (bůh-člověk, člověk-příroda apod.), jelikož vidí hodnoty v obou protikladech. Holismus současně spirituality je hluboce dualistický, ale snaží se svou ideou ukázat rovnost a koexistenci obou binarit. Například se v současné alternativní medicíně objevuje trinitární holismus, který spojuje ducha-tělo-duši (*mind-body-spirit*), jež by měly být v rovnováze (Kostičová, 2020, str. 39). Jedním ze základních hesel hnutí New age je *healing*. Alternativní terapie jsou jedním z nejvíce výrazných aspektů. Terapie se zaměřují na uzdravení celého člověka, než jen vyléčení nemoci. Objevuje se zde kritika

moderní medicíny, která udělala velký pokrok v léčení nemocí, ale postrádá umění, jak léčit. Alternativní terapie jsou směřovány k léčení jak fyzického a psychického, tak i duševního stavu člověka. Tím přesahuje hranice západní medicíny (Hanegraaff, 1996, str. 43). Cílem new age není jen zbavit se utrpení, ale podporovat zdraví. Moderní medicíně je vytýkáno, že léčí pouze nemoci a zároveň podporuje nezdravý životní styl a stojí proti přírodě. Hnutí New age vnímá nemoc jako přirozený jev, který pouze narušuje rovnováhu a vzniká v důsledku nespolupracování spolu s přírodou (Hanegraaff, 1996, str. 46-47).

Dalším základním kamenem je *koncept energie*, na které se shodne většina odborníků. Ideje konceptu je protékající neosobní energie napříč všemi paralelními realitami, která oživuje a oduševňuje. Koncept energie je postavený spíše na esoterním konceptu prvotní pralátky nebo pozdějším mesmerismu (koncept živočišného magnetismu). Tok energie dle některých představ pramení z posvátných míst jako jsou například významné historické lokality, megalitické stavby a především příroda. Standardní energie by měla být volná a čakry by se měly správně točit. V opačném případě se jedná o zablokování energie a čaker, jež je třeba opět rozproudit. V alternativní medicíně se jedná především o reiki nebo meditaci (Kostičová, 2020, str. 40-41). Holistické předpoklady vysvětlují, jaký může mít spiritualita vliv na fyzickou stránku člověka. Především to spočívá v napojení se na duchovní sféru, kdy se odstraňují různé energetické bloky, které uleví fyzickému stavu. Čím větší je kladen důraz na vnitřní spiritualitu, tím je léčení účinnější. Předpoklad typický pro new age spočívá v tom, že člověk nese zodpovědnost sám za své zdraví (Heelas, 1996, str. 81-82). Přesto někteří příznivci new age pracují na léčení ostatních. Zde se vychází z předpokladu, že nemocní nejsou schopni se sami vyléčit, jelikož jsou zablokováni a potřebují pomoci. Mnoho poskytovatelů new age mají zaměstnání jako léčitelé, terapeuti, hudebníci, umělci, čtenáři run apod. (Heelas, 1996, str. 83-88).

Jedním z dalších základních kamenů je *koncept vědomí*. Jedinec by se měl oprostit od svého ega a dojít k vyššímu já. Pojí se s tím i myšlenka *reinkarnace*, která je v alternativní spiritualitě vnímána jako jedna z možných scénářů o osudu duše. Pokud tedy člověk dojde k vyššímu já, zvyšuje se jeho šance na reinkarnaci. Spolu s tím se však pojí i takzvané karmické úkoly, které by měl jedinec ve svých životech splnit. Pokud nedojde ke splnění

úkolů, přerodí se duše do podobným podmínkách pro možnost napravení své karmy. Dále s tím souvisí i *kosmická evoluce duší*. Duše prochází během plnění úkolu evolucí, kterou když dokončí, tak se stane nehmotnou a nadpřirozenou bytostí. Kromě vysoce vyvinutých duší existuje i koncept *numinózních bytostí*, jež jsou bytosti spjaté s přírodou (mohou to být i andělé nebo mimozemšťané). V některých případech je možné mluvit i s Bohem či bohy. Takový koncept je typický zejména pro neošamanismus (silová zvířata) a novopohanství (Velká Bohyně - matka přírody) (Kostičová, 2020, str. 42-43). Náboženská víra novopohanství je charakteristická komunikací s jinými než jen lidskými bytostmi. Tvoří to jednu ze základních desek v napojení se na přírodu. Využívají k tomu různé praktiky a rituály. Orientaci na přírodní svět zároveň využívají i k řešení ekologických postojů zaměřené na životní prostředí (Rountree, 2012, str. 306-307).⁸

Dalším základním kamenem je *mystika* spojená s psychedeliky a změnami stavu vědomí či cestování do jiných realit. V alternativní spiritualitě je kladen důraz především na vlastní duchovní zkušenost. Zkušenosti jsou velmi ceněné a lze je získat především při změnách stavu vědomí a cestování do jiných realit. Zde se naskytují tři zkušenosti: šamanské a astrální cestování nebo channeling. Při cestování dochází k poznávání jiných realit a mohou se praktikovat i chemicky navozené stavy. Nejčastěji se do této zkušenosti řadí psychedelika. Takzvané "halucinogeny", které příznivci alternativní spirituality takto neoznačují. Jejich zkušenosti vnímají jako cestu (*trip*), nikoliv jako halucinaci. *Psychidelická spiritualita* se nejčastěji objevuje v neošamanství. Častými využívanými látkami jsou například LSD, halucinogenní houby obsahující psilocybin, ayahuasca nebo v současnosti i jed ropuch rodu *bufo*. Dále se zde praktikuje i holotropní dýchání, jako alternativa psychedelik, jelikož jsou bezpečnější. Dále sem spadá i lucidní snění (vědomé snění během spánku) nebo astrální cestování (duše opustí svou tělesnou schránku a cestuje). Veškeré praktiky se považují spíše za mystické a jejich opakem je *channeling*. Koncept praktiky vychází už ze samotného názvu, který v anglickém kontextu ("*channel*") znamená "kanál", který přijímá obsahy zvenčí a prudí do samotné duše (Kostičová, 2020, str. 43-45). Jedná se o proces, kdy je takzvané médium schopné přijímat informace z jiných zdrojů. Komunikační

---

⁸ Kathryn Rountree je antropoložka působící na Univerzitě Massey, Nový Zéland. Oblastmi badatelského zájmu jsou pohanství, feminismus projevující se v spiritualitě, animismus a šamanismus.

zdroje jsou popisovány jako odosobněné entity žijící na vyšších úrovních bytí v jiných dimenzích reality. Komunikace s takovými zdroji je většinou za účelem učení se a vedení. Channeling zároveň nesouvisí s kontaktováním zesnulých jako je tomu u klasického spiritualismu (Hanegraaff, 1996, str. 23-24). Channeling využívá řadu praktik jako například *aktivní imaginaci*. Jedná se o záměrné kontrolovatelné denní snění, které na úrovni channelingu umožňuje komunikovat s různými bytostmi. Dále je zde automatické psaní či kresba, která se provádí v lehčím transu. Dalšími praktikami je pak jasnozření a jasnoslyšení, kdy může člověk jasně vidět či slyšet během transu duchovní bytosti (Kostičová, 2020, str. 45).

Posledním základním kamenem alternativní spirituality je *milenialismus*. Samotné hnutí New age vznikalo v původních kontrakturních mileniálních hnutích, které očekávaly příchod konce světa. Rozlišují se dvě roviny milenialismu jako katastrofická (očekávaný příchod apokalypsy) a progresivní (očekávání velkého zlomu). V popředí je především rovina progresivního milenialismu, ale objevují se zde i katastrofické prvky. V minulosti to byly například obavy z roku 2012 a v současnosti z ekologické krize. Raný milenialismus očekával nový příchod astrologického roku Vodnáře. Idejí byla cesta zemské osy, která se otáčí v kruhu a trvá 25 000 let (= *platónský rok*). Astrologické znamení zvěrokruhu představuje dvanáct znamení a zemská osa přechází mezi jednotlivými znameními v průběhu 2000 let. Jež mají následně vliv na celý věk. Lidstvo už prošlo věkem Býka (starověk), Berana (antika), Ryb (křesťanství) a nyní přechází do roku Vodnáře. Věk ryb byl spojován s hierarchií a nadvládou, kdežto věk Vodnáře představuje mír, harmonii, spiritualitu a individualismus. Způsob a čas příchodu roku Vodnáře se v předpovědích liší. Mnozí za začátek označují už tehdejší šedesátá léta. Naopak někteří se přiklání k možnosti, že do věku Vodnáře stále ještě vstupujeme (Kostičová, 2020, str. 46-47). Myšlenka příchodu nového věku, jako nové epochy s proměnou lidského vědomí je nejvýraznější fenomén spojovaný s hnutím New age. Dle předpokladů zde bude důležitou roli hrát tajné učení se získané skrze channeling. Věk Ryb byl spojován s křesťanstvím jehož součástí byly i poznatky o Ježíši Kristu. Dle těchto poznatků nebyl ukřižován, ale údajně své pronásledovatele oklamal a následně cestoval přes Asii až na Dálný

Východ, aby předával poselství dál. Proto by všechna náboženství měla mít společné jádro a směřovat ke stejnému cíli. (Václavík, 2014, str. 100-101).

New age a věk Vodnáře sice mají společný původ z esoterismu, ale nejsou totožné. New age se může zaměřovat na budoucnost, ale nachází se převážně mimo čas. Zároveň zastřešuje mnoho praktik a směrů, které jsou tady už tisíce let. Mezitím co věk Vodnáře je produktem jasně prokazatelného jevu v astronomii, kdy je spojován s příchodem jarní rovnodennosti, která vstupuje do Vodnáře. Zároveň je to jev astrologický, který označuje další epochu lidstva, která se v new age spíše jen projevuje a společně koexistují po nějakou dobu. Často se ale setkáme s tím, že příznivci i badatelé oba pojmy nijak zvlášť nerozlišují (Campion, 2012, str. 41).⁹

---

⁹ Nicholas Campion je britským astrologem a historickým astrologem se zaměřením na kulturní astronomii. Působí na Univerzitě Wales Trinity Saint David, Univerzitě Bath spa a Kepler college.

5. Metodologická část

Základními metodologickými nástroji kvalitativního výzkumu budou polostrukturované rozhovory a zúčastněná pozorování. Rozhovory budou anonymizovány a pokud během rozhovoru zazní údaje, které by vedly k identifikaci, tak budou v přepisu odstraněny. Polostrukturovaný typ rozhovoru byl zvolen především díky možnosti využít pevně danou strukturu otázek, které mohou být volně doplněny respondentem. Rozhovory budou zaznamenávané na audiozáznam a následně přepsány, analyzovány a interpretovány.

Výběrové šetření se bude vztahovat na konkrétní skupinu lidí, kterou spojují určité charakteristické rysy a budou potřebné pro splnění cíle práce. Skupinu zvolím na základě výzkumu v terénu a zúčastněného pozorování. Vzorek nebude omezen věkem/genderem/zaměstnáním. Velikost vzorku jsou čtyři respondenti. Dle slov Laca Touška¹⁰:

„Neexistuje žádný obecně platný způsob, na základě kterého by šlo stanovit, kolik respondentů/informátorů je třeba do výzkumu zahrnout. Vždy záleží na souvislostech konkrétního výzkumu” (Toušek, 2012, str. 60).

---

¹⁰ Laco Toušek je výzkumným pracovníkem, interním vyučujícím, odborným asistentem a webmasterem působícím na Katedře antropologie na Západočeské univerzitě v Plzni. Dále je vedoucím Centra aplikované antropologie a terénního výzkumu.

6. Praktická část

Hlavním cílem výzkumu bylo zaměřit se na diverzitu žité praxe u příznivců spirituality. Konkrétně jsem se zaměřila, do jaké míry se budou respondenti z jednoho prostředí shodovat nebo lišit ve své žité zkušenosti. Jelikož vycházím z předpokladu, že spiritualita je spíše individuální záležitost a nelze zde najít ucelený řád jako u jiných druhů víry¹¹. Zároveň bylo cílem přiblížit tento životní styl a jeho možné uchopení v dnešní době. Zaměřila jsem se na různé praktiky, druhy rituálů a místa, kde se příznivci scházejí, a jak taková setkání probíhají. Dále jsem se zaměřila na to, jak samotní příznivci vnímají názory, představy a předsudky od lidí z vnější, kteří se nepohybují v alternativní spiritualitě. Tímto jsem chtěla téma prozkoumat více do hloubky.

Začátky mého výzkumu probíhaly zúčastněním se několika akcí na oslavy svátků Kola roku¹², kde jsem postupně získávala respondenty a měla jsem možnost více do hloubky prozkoumat, jak takové oslavy probíhají. Místa konání jsem z důvodu ochrany soukromí neuvědomila ve své práci, jelikož by mohlo dojít k identifikaci respondentů. Akce se nejčastěji odehrávaly ve vnitřních prostorách, které byly ve všech případech ve stejném duchu. Převažuje zde orientální vzhled, barevnost, rozmanitost různých prvků, které lze přiřadit ke kterékoli víře. Atmosféra byla vždy velmi uvolněná a v přátelském duchu. Takto by bylo možné popsat i místa setkání za účelem rozhovorů.

Jak již bylo zmíněno, oslavy svátků Kola roku probíhaly organizovaně a ve většině případech s podobným programem. Na začátku proběhlo přivítání všech zúčastněných a informování o průběhu akce. Na úvod proběhlo přibližně hodinové povídání o astrologii, které souviselo s daným obdobím. Následovalo krátké seznámení s konkrétním svátkem, jak jej slavili naši předci a jak jej slavíme dnes. Každé roční období reprezentuje určitou změnu v roce a pojí se s tím i konkrétní rituály. Následně proběhl rituál u ohně, kdy každý rituál byl přizpůsoben konkrétnímu období, které se oslavovalo. Po rituálu proběhla hostina a byl zde prostor k tomu pohovořit si s ostatními. Na závěr proběhl výklad tarotu a akce se tím chýlila

---

¹¹ viz. kap. 1

¹² Svátky Kola roku se vztahují na roční období, kdy se slaví letní a zimní slunovrat a podzimní a jarní rovnodennost.

ke konci. Oslavy svátků, kterých jsem se zúčastnila, nebyly tedy slaveny tak, jak je slavili naši předci. Je však potřeba zdůraznit, že se to týkalo dané skupiny, kde probíhal výzkum a nelze to stejně aplikovat na jiné skupiny. Dále je třeba zmínit, že spirituální cesta umožňuje široké spektrum toho, co si příznivci sami zvolí a jak to budou chtít užívat ve své praxi. Není zde tedy daný řád toho, jak by měl věřící slavit svátky nebo vést svůj osobní život. Za předpokladu, že se nepohybujeme u konkrétního směru nebo skupiny, která to preferuje.

6.1 Analýza dat

6.1.1 Charakteristika

Respondent A

Prvním respondentem je muž žijící v Plzni, jehož povoláním je výuka hudby na umělecké škole. K duchovnu si našel cestu už během svého dětství a v průběhu svého života našel zájem v různých duchovních a filozofických směrech. Aktuálně se nejvíce věnuje filozofii Jiddu Krishnamurti a esoterice. Zaměřuje se na duchovní rozvoj a práci s vlastní myslí a vědomím. Dále poskytuje tarotový a astrologický výklad pro veřejnost. Dalšími oblastmi zájmu, kterým by se rád v budoucnu více věnoval, jsou hermetismus, okultismus a šamanství (evropské i mimoevropské).

... „Vycházím ryze z pozice toho vnitřního pozorovatele. Na tohle dával velikánskej důraz právě Jiddu Krishnamurti. A v podstatě bych řekl, že tyto dvě osobnosti, v čele s ním, se dotýkají takového toho esenciálního nahlížení na svět, který je obsažen ve všech těch dalších naukách. Takže tahleta esencialita, tahleta čistota je mým současným tématem a předcházela tomu teosofická nauka, která vlastně byla taková omnistická. To znamená, že se snažila sjednotit všechny náboženství a najít v nich ty společné znaky. A vlastně Krishnamurti je o ten krok dál. Kdy on tvrdí, že se všechno sjednotí úplně přirozeně, když absolutně vyčistíme tu potřebu se ztotožňovat se sebou a když absolutně vyčistíme tu potřebu přilnavat k nějakým názorům a k nějakým filozofiím a náboženstvím. Jo, oni jsou to cesty, které mají podobný cíl, ale vlastně na to jdou jinak. Zatímco ta teosofie by do nás vlastně naládovala taky nějakýj koncept, kterej nás nutí nějak přemýšlet, tak Krišnamúrti odmítá i tu. Tady se nedá říct ani,

že by Krishnamurti předával nějaké učení, ale to, co by se teda za to učení dalo považovat, tak to je: pozorujte způsob, jakým se díváte na svět okolo sebe a na svět v sobě. A z téhle jedné věty v podstatě... tahle jedna věta shrnuje všechno se dá říct. Ale nechci mluvit za něj. Nejlepší je se s Krishnamurtiho myšlenkama setkat samozřejmě bezprostředně.”

Respondent A

Respondent B

Druhým respondentem je žena žijící v okolí Plzně. O duchovno se začala zajímat v mladém věku, kdy se poprvé naučila pracovat s tarotem. V průběhu života se prohluboval zájem o duchovní směry a praktiky i skrze poznávání dalších příznivců spirituality. Přes devět let se věnuje výkladu tarotu a další přibližně čtyři roky se věnuje psychografii, neboli automatickému psaní, jež poskytuje i veřejnosti. Ve svém osobním životě se dále zajímá o využití bylin v praxi. Doposud nenašla zájem v dalším duchovním nebo filosofickém směru.

... „naučila jsem se napojit na člověka a vytáhnout z jeho duše, co ho nejvíce bolí a trápí, sepíšu to, a pak to spolu probereme, což bývá často bolestivý proces pro toho klienta. A nebo klasické automatické psaní, které probíhá podobně.”

Respondent B

Respondent C

Třetím respondentem je muž žijící v Praze. O duchovno se začal zajímat přibližně před pěti lety, kdy se seznamoval s různými duchovními a filosofickými směry. V poslední době se aktivně věnuje holistickému přístupu ke stravování, taktéž formou poradenství pro veřejnost. Zajímá se o hermetismus, starověkou alchymii, metafyziku a změny stavu vědomí. Dalšími duchovními filosofiemi, kterým by se chtěl v budoucnu více věnovat jsou, buddhismus a hinduismus, a rád by si rozšířil znalosti jogínských praktiky, dechových cvičení a tantrismu.

... „Vždycky mě to táhlo k tomu hermetismu, protože mi přišlo, že jsem z toho vždycky dostal nejvíc odpovědí a je to pro mě takovej nejucelenější systém, kterej mi dává největší smysl. Je to nauka, ze které pochází potom všechny spirituální a mystické směry a náboženství. A vlastně

z tohoto směru, v podstatě v každém tom směru, najdeme určitý prvek, který propojuje prapůvodní směr a propojuje všechny ty otázky nějaký ty duchovnosti.”

Respondent C

Respondent D

Čtvrtým respondentem je žena žijící v okolí Plzně. Duchovnímu seberozvoji se začala věnovat před deseti lety skrze objevení zájmu o meditaci a jogínské praktiky. V posledních třech až čtyřech letech se aktivně věnuje účinkům kakaa, které objevila na festivalu, kde probíhaly workshopy v rámci duchovního rozvoje. Pořádá pro veřejnost ceremonie kakaa spolu s takzvanými ženskými kruhy, kdy se slaví svátky Kola roku spojené s ženskými cykly. Zaměření je zde na ženské archetypy a přechodové rituály spojené s cyklem ženy, kdy rituál probíhá spolu s ceremonií kakaa. V budoucnu by se chtěla více zaměřit na přechodové rituály spolu s tantrismem.

„Kakaové ceremonie vnímám jako čas pro sebe, kdy má člověk možnost fakt si dopřát chvíli sám se sebou, v sobě a vložit si svůj záměr do toho šálku kakaa a díky tomu vlastně fakt získat nějaké odpovědi. Přijde mi, že fakt nemáme moc čas na to zastavení se, ztišení se, a to kakao je k tomu v podstatě jen takový prostředník. Samozřejmě by pomohlo, i kdyby lidi třeba jen meditovali, ale tyhle kakaové rituály jsou mix všeho.” ... „Je to rituál obvykle v kruhu žen a je to sdílení, čas pro sebe s ochutnávkou kakaa.”

Respondent D

6.1.2 Rozbor dat

Z polostrukturovaných rozhovorů jsem získala mnoho výpovědí o žité zkušenosti respondentů. Rozhovory pokryly více témat, které souvisí se spiritualitou, proto jsem zkoumala jednotlivé postoje a názory respondentů. Následně jsem zkoumala, v čem se výpovědi shodují nebo liší. Na začátku této práce bylo zřejmé, že se praxe a zkušenosti respondentů budou lišit, z toho důvodu jsem chtěla pokrýt širší pole témat a prozkoumat je více do hloubky.

Na začátku rozhovorů se respondenti představili a sdělili základní informace o sobě, své praxi a svých zájmech v oblasti duchovního rozvoje. Jednotlivé výpovědi se lišily, jelikož každý respondent má svou duchovní cestu, kterou si zvolil a je mu nejbližší. Ve všech

případech respondenty spojují místa setkávání. Z toho tři respondenti žijí ve stejném městě. Věkově se respondenti pohybují v kategorii 20-50 let, z toho jsou dva respondenti muži a dvě ženy. Ve všech případech se shodli, že si k spiritualitě našli cestu sami a během života prohloubili poznání i skrze své okolí nebo knihy. Postupně nacházeli nebo stále nachází další směry, kterým se postupně začali nebo začínají více věnovat. Ve dvou případech respondenti zmínili, že duchovní cestě většinou předchází osobní problémy nebo trauma, na které člověk často hledá odpovědi a právě duchovní směry nabízejí mnoho způsobů. Domnívají se, že se jedná o jeden z nejčastějších důvodů, proč lidé vyhledávají duchovno nebo se tomu více otevřou.

Po představení respondentů jsem se zaměřila na otázku, jak na ně vlastně působí pojem “alternativní spiritualita” nebo označení “new age”. V první kapitole teoretické části bylo zmíněno, že se mnoho příznivců spirituality neztotožňuje s tímto označením a v mnoha případech jej považují až za vulgární. Zároveň to evokuje pocit kategorizace, kterou nelze s jasností určit z důvodu širokého spektra možností, které spiritualita nabízí. Za předpokladu, že se jedná o konkrétní směr, ať už filosofický nebo duchovní, zde nelze ve všech případech určit jasně daný systém, celistvost, organizaci, hierarchii nebo řád. Jelikož je spiritualita vnímána jako volná, kdy si příznivci mohou sami sestavit takzvaný balíček toho, čemu všemu chtějí věřit, co chtějí praktikovat, jak to budou praktikovat a jak k tomu oni sami budou přistupovat. Ve dvou případech se respondenti shodli, že dané označení na ně působí pozitivně nebo sympaticky. Však zdůraznili, že si jsou vědomi negativ, které to může obnášet. Další dva respondenti k tomu měli spíše neutrální postoj. Z toho jeden z respondentů podotknul, že by používal pouze pojem spiritualita, který je mu nejvíce sympatický. Ve všech případech se respondenti shodli, že označení *new age* evokuje další a nové možnosti, které se snaží dekodovat archetypy a předkládat je společnosti tak, aby byly lidem bližší v dnešní době.

... „Evokuje to ve mně dojem, že si pojem *new age* lidi představují jako nějaký hipíky, co jako mají doma kameny, chodí bosí a dělají afirmace. Celkově bych to definoval jako moderní cesty k ztracené spiritualitě.”

Respondent C

... „Vnímám to jako transformaci informací a praktik do dnešní doby, tak aby to bylo pro nás nejvíce použitelné v týchle době. A ten pojem new age asi nijak nevnímám, ale vím, že je hodně lidí k tomu skeptických a vnímají to až negativně.”

Respondent D

... „Slovní spojení new age, tak je to nějaký svěží pohled, který má potenciál aktualizovat určitý poznatky a překládat je současný veřejnosti”

Respondent A

... „Vnímám to jako systém, který se stále vyvíjí, ale základ je stále stejný.”

Respondent B

V teoretické části bylo zmíněno, že se různé duchovní směry, se svými příznivci, setkávají s kritikou veřejnosti. Další otázkou jsem se zaměřila na zkušenosti s předsudky ve společnosti, zda-li se s tím respondenti setkali. Zde jsem vycházela z předpokladu, že pro mnoho lidí ve společnosti je spiritualita a jakákoliv jiná forma víry vnímána skepticky nebo negativně. Respondenti se ve všech případech shodli, že se s předsudky setkali. Dále se shodli, že se často jednalo jak o blízké okolí, tak o lidi z vnějšku.

Navázala jsem na předchozí otázku, zda-li se respondenti domnívají, že by předsudky vůči duchovnu mohly pramenit z nedostačující informovanosti. Zde jsem vycházela z předpokladu, že se ve společnosti mohou objevovat mylné domněnky a představy o tom, co vše taková spiritualita zahrnuje a jak ji lze praktikovat. V důsledku nízké informovanosti nemusí pochopit koncept víry a praktik a shledávají to jako negativní. Dva respondenti odpověděli neutrálně. Přikláněli se k možnosti, že to může být jeden z důvodů. Dalším důvodem by pak mohlo být, že si k tomu dotyční nenašli cestu, ale nehodnotili by to jako negativní. Jeden z respondentů uvedl, že je náročné přesvědčit někoho, kdo je takzvaně zarytý ve svých předsudcích a názorech. Další respondent uvedl, že dalším faktorem by mohla být špatná zkušenost ze strany dotyčného nebo někoho z jeho okolí, což potom může vést k pesimistickému postoji.

... „Vždycky říkám lidem, že si to musí zkusit sami. Je to o té vlastní zkušenosti, ale tam je potřeba i tedy nějaká otevřenost tomu.” ... „To je podle mě problém tohohle směru, že lidi si to ztotožňují s tím, že když se o to člověk zajímá, tak propadl nějakým bludům a je to hlupák.

Nedej bože, když se to snaží učit jiný lidi, dělat nějaký třeba koučování, tak je automaticky považován za nějakého šarlatána. Neříkám, že to takhle vidí každéj, ale je to takový v té společnosti hodně stigmatizovaný. Cítím to tak docela. Občas mám od lidí takový feedback.”

Respondent C

... „Je to velice široké spektrum, čemu všemu se tady můžeš věnovat v rámci toho seberozvoje. Člověk může mít jednu blbou zkušenost a už to třeba odsoudí jako celek. To už pak záleží na každém, jak k tomu bude přistupovat.” ...„Beru to tak, že to určitě není cesta pro každého. Myslím si, že není nutný, aby se tomu každý věnoval. Třeba někdo se tady vůbec nezajímá o seberozvoj nebo duchovno, spiritualitu... ale může žít naprosto spokojený život.”

Respondent D

V následujících otázkách jsem se zaměřila téma výchovy. První otázkou bylo, jestli respondenty vedl někdo z rodiny k duchovním směrům a praktikám. Ve všech případech se respondenti shodli, že je k tomu nevedl ani neučil nikdo z rodiny. Dva z respondentů uvedli, že v rodině jsou převážně ateisté nebo vyznávají spíše víru v Boha. Dále se dva respondenti shodli, že jejich vlivem se další členové rodiny začali více otevírat duchovním směrům a praktikám.

Další navazující otázkou bylo, jestli by své děti učili duchovním směrům. Pokud někdo z respondentů už děti má, tak jestli vedl děti tímto směrem. Vycházela z předpokladu, že rodiče, kteří vyznávají jakoukoliv víru, často a do jisté míry učí své děti stejným směrem. Všichni respondenti se shodli, že by k tomu děti nevedli. Pouze se shodli v tom, že by dětem ukázali spiritualitu jako jednu z možností a nechali volbu výběru na dětech samotných. Dále se shodli, že by děti pravděpodobně přejímaly určité vzorce od rodičů a bylo by to pro ně přirozené, jelikož by to byl životní styl rodičů. Ve třech případech respondenti uvedli, že ke spiritualitě přistupují jako k rozvoji myšlení a osobnosti, což by chtěli předat svým dětem.

Doplňující otázkou bylo, jestli by téma spirituality zavedli do školních osnov v rámci výuky (spíše u dětí druhého stupně základních škol nebo studentů středních škol). V šesté kapitole teoretické části bylo zmíněno, že se objevily snahy zařadit učení hnutí New Age do školních osnov. Cílem bylo naučit žáky větší seberealizaci a sebeanalýzy. Zároveň jsem danou otázkou vycházela z předpokladu, že kdyby se o spiritualitě vyučovalo více už ve školním věku, mohla by z hypotetického hlediska klesnout míra předsudků ve společnosti

díky vyšší informovanosti. Ve všech případech se respondenti shodli, že ano. Zároveň se všichni respondenti shodli, že by spíše informovali studenty v rámci určitého předmětu o dalších možnostech víry, než jen o tradičních náboženstvích. Jeden z respondentů uvedl, že by informoval studenty o existenci dalších náhledů na realitu a podporoval kultivaci myšlení všemi směry. Z toho tři respondenti uvedli, že by to mohlo pomoci naučit žáky více kritickému myšlení, sebereflexi a lépe pracovat s vnitřním rozpoložením stavu člověka.

... „Nejblíže cítím, jakože určitě by bylo třeba informovat o tom, že existují různé pohledy na realitu... určitě bych kultivoval to myšlení těch dětí všemi směry, to znamená i tím, co lze označit jako spirituální. Byť, jak už jsem dneska několikrát říkal, pro mě to vlastně není spirituální. Pro mě je to jenom kultivace myšlení. Pro mě je to důsledek práce s myslí.” ... „Nikdo nám ve škole neříká „pojď kultivovat svůj způsob nahlížení na svět a to, co tobě se děje v hlavě.” ... „To žádný učitel na základce dítěti neřekne. A dítě vlastně pak vyroste... a proto vůbec existuje pojem, jako třeba takzvaně “duchovní probuzení”, protože to je často stav, kdy my zjistíme, že jsme shluk myšlenek, že je musíme sledovat a učit se v nich orientovat. Takovej ten vhléd do sebe, že jo? A vlastně nás ve škole jako ztotožňuju s tou hmotou, se vším s okolím a furt jsme venku. Furt jsme jako myslí umístění venku, ale málokterý učitel už řekne „ zkus něco najít v sobě.”... „Náš problém je, že my si tutoho všimneme ve dvaceti, když odejdeme od rodičů, všechno se nám sesype a začneme si říkat, že ten svět je nějaký divnej a teď tomu horko těžko docházíme zpátky.”

Respondent A

Ve třetí kapitole teoretické části bylo zmíněno, že se esoterika ocitla na poli kritiky. Kritika se týkala přesvědčení, že narůstající zájem o esoterní praktiky jsou pouhým konzumním výstřelkem nebo módou. Zároveň se spiritualita stala mainstreamovou záležitostí. Následující otázkou jsem se tedy zaměřila na sociální média a takzvaný “trend”. Spiritualita a seberozvoj všeobecně jsou témata, která se objevují v mediálním prostoru. Díky moderním sítím mají širší a rychlejší dosah mezi větší masu lidí. Kontent je možné sledovat především na populárních platformách, jako jsou například Instagram, TikTok, YouTube nebo Facebook a častokrát s dostupností pro každého. Příspěvky se týkají například moderní magie a okultismu, pohanských praktik a mytologie, esoterických praktik apod. Například častým obsahem jsou na platformě TikTok populární výklady tarotu pro sledující. V mediálním

prostoru se rovněž vyskytují předsudky vůči duchovnu. V důsledku širšího dosahu těchto příspěvků se zvedlo i vyšší povědomí o různých praktikách a směrech. I když témata spirituality nejsou jen dnešním fenoménem, mají zkrátka díky sociálním sítím rychlejší dosah mezi více lidmi. V návaznosti na to se vyskytují například předsudky, že se jedná pouze o jakýsi “dnešní trend”. Otázkou tedy bylo, jak respondenti vnímají rozšíření duchovních praktik a myšlenek na sociálních sítích. Popřípadě jestli v tom shledávají možná rizika a nějaká pozitiva. Dva respondenti k tomu přistupovali pozitivně a souhlasí s rozšiřováním duchovních témat v mediálním prostoru. Další dva respondenti reagovali neurálně. Všichni respondenti se shodli, že v tom shledávají i určitá rizika. Z toho jeden uvedl, že je důležité zachovat si kritické myšlení a neztotožňovat se s tím, jen do zdravé míry. Dále uvedl, že spiritualita poskytuje velký výběr praktik a myšlenek, což někdy tvoří chaos, kdy to může společnost rozdělovat a mohou vznikat rozepře, přitom většina směrů má totožnou pointu.

... „*Mně se to líbí, já s tím souhlasím, ale vždycky tam je takový ten zvednutý prst, aby se nepřeklopili někam jinam a nebyli na tom závislí.*”

Respondent B

„*Vnímám to pozitivně, protože mi přijde důležitý, pro nějaký náš vývoj, aby se o to lidi fakt zajímali a viděli i jiný možnosti. Už jenom pro možnost zkvalitnění toho svého života. Zároveň si uvědomuji ty rizika s tím spojený ve smyslu, že ty lidi co k tomu přijdou nějak na kloub, tak toho můžou i zneužívat a dělat si z toho i služby za desetitisíce. Takže všeho s mírou. Ale určitě v tom všeobecně vidím smysl a rozhodně to je celoživotní cesta. A přijde mi, že z toho není cesty zpět, pokud se tomu člověk jednou otevře. Člověk může nacházet odpovědi a potom řeší pořád další a další nová témata a furt se otevírají další dveře. V tom může být i past, že se tomu člověk až moc otevře a může tomu propadnout. Určitě tam rizika jsou, ale pro každého jiný.*”

Respondent D

... „*A je otázkou, jestli teda je to reálnej trend nebo jestli je to nějaký vnucení prostě novoty nějaké aktualizace. A na tohle je třeba nahlížet, jestli je něco důsledkem nějakého masmédia a vnucování a nebo jestli je to opravdu jenom taková ta dobrovolná aktivita těch civilistů, takzvaně? Který si to předávají mezi sebou.*”

Respondent A

Následnými otázkami jsem se snažila zjistit více o žité praxi respondentů. Jednou z otázek bylo, jestli mají svého takzvaného “guru” nebo někoho, kdo by jim předával své zkušenosti. Všichni respondenti se shodli, že nemají svého guru. Dále se shodli, že by nepoužili pojem *guru*, jelikož to evokuje určitou oddanost a odevzdanost. Všichni uvedli, že mají spíše své mentory v podobě přátel nebo využívají knihy, ze kterých získávají informace. Dále se všichni shodli, že nejvíce zkušeností získávají z osobní praxe. Zároveň se respondenti ve dvou případech shodli, že je možné následovat myšlenky nějakého mentora, ale je třeba zachovat si kritické myšlení.

Na předchozí výpovědi tedy navazovala otázka, jaké další zdroje informací by mohli respondenti uvést. Všichni respondenti se shodli, že získávají informace především z knih, z osobní praxe, od lidí z okolí skrze rozhovory nebo z internetu.

„Přiznám se, že tak daleko ještě nejsem. Guru nemám, ale určitě by bylo skvělé mít takhle svého průvodce. To by se mi asi líbilo, ale neznám nikoho, komu bych se takhle svěřila do péče a ke komu bych takhle vzhlížela.”

Respondent D

... „Guru ve mně evokuje nějakého vůdce kultu, kdy se musíš totálně odevzdat a věřit všemu, co on vlastně řekne. Takže bych asi neřekl guru, ale mám hodně učitelů nebo lidí, ze kterých čerpám nějakou inspiraci nebo vědomosti a cítím v nich určitou autoritu. Ale vždycky jakoby tu finální představu nebo názor si dělám já sám. Přemýšlím nad tím a uvádím to do praxe.”

Respondent C

... „Vždycky to byly přesně osobnosti, který jsem nějakým způsobem následoval. A pak to byli teosofové. Vždycky ten teosof, jehož dílo jsem zrovna prostudoval, tak se přirozeně stal takovým jako mentálním potenciálním guruem, protože nějakým způsobem jsem se ztotožnil s jeho myšlenkami nebo jsem se jim učil a nějakým se vyhranil. V současné době si vlastně hlídám tohle nemít.”

Respondent A

Následně jsem se zeptala respondentů, které praktiky a rituály provádí aktivně i během všedního dne. Očekávala jsem odlišné výpovědi, vzhledem k různým zaměřením respondentů. Ve třech případech se však respondenti shodli na pravidelné meditaci a józe. Z toho jeden využívá při meditaci mantry. Další uvedl, že se zaměřuje hlavně na dechová cvičení, cvičení Pěti tibetanů a takzvaný “sungazing”. Z toho další uvedl, že využívá denně bylinky, ze kterých si vyrábí vše potřebné.

V teoretické části (viz. kap. 4) bylo zmíněno, že se praktiky východních náboženství výrazně projeví v různých duchovních směrech hnutí New age. Především byly zmíněné praktiky, jako meditace a jóga. Z výpovědí respondentů lze usoudit, že je to platné tvrzení, jelikož se na tom shodli tři ze čtyř respondentů. Zároveň je to jedním ze společných aspektů, na kterém se shodla většina respondentů.

... „Sungazing probíhá zvláště při východu a západu slunce, koukat kousek od slunce, kdy to slunce opravdu evokuje, jakoby když se to řekne z toho spirituálního hlediska, tak probouzí třetí oko nebo z vědeckého hlediska to vydává signál do mozku, který pak produkuje melatonin v epifyze. To už podle těch starověkých nauk je centrum třetího oka, takže tady se nějak zase propojuje věda a spiritualita. Já při tom cítím více rozšířený stav toho vědomí.”

Respondent C

..., „Vždycky si vyčistím prostor, když někde vykládám karty”... „ještě předtím, ale i po sobě vyčistím prostor, když někde vykládám.”

Respondent B

Doplňující otázkou bylo, jaké předměty respondenti využívají a kde je možné předměty sehnat. Ve všech případech se respondenti shodli, že využívají tarot, což je tedy nejčastější spojující prvek. Z toho jeden z respondentů uvedl, že tolik nepreferuje hmotné pomůcky a snaží se spíše pracovat sám se sebou. Ve dvou případech se respondenti shodli, že využívají i svíčky, vykuřovadla, olejíčky a agua de fluoridu. Dále se ve třech případech shodli i na krystalech a dalších kamenech. Dalšími zmíněnými předměty od jednotlivých respondentů byly ještě runy, kakao nebo bylinky. Následně se ve všech případech výpovědi shodovaly na místech, kde je možné předměty sehnat. V kamenných obchodech a internetových e-shopech. Jeden z respondentů uvedl i vlastní domácí výrobu.

... „Používám zrovna bylinky takové, co mně přijdou pod ruku, když jdu bylinkovou zahrádkou, ale určitě vždycky to vykuřovadlo zabalím do šalvěže a bývá tam hodně často rozmarýn a levandule, pelyněk, někdy tam dám mátu a snažím se to střídat.”

Respondent B

... „Taky používám vykuřovadla, už jenom proto, že mám ty vůně rád, že to mám spojený s momentem, kdy se dostávám do změněných stavů vědomí třeba při meditaci, jo. Takže zase spojím smysly tím, že vdechnu ten silnej kouř, sedím tady na tom svým koberečku a vím, že už se chystám ponořit do sebe. To jsou všechno posilující faktory vlastně, který mě umožní ten prožitek zesílit.”

Respondent A

Navazující otázkou jsem se zeptala respondentů, jestli provádí rituály spíše v soukromí nebo na veřejnosti, co více preferují. Ve všech případech se respondenti shodli na obojím. Však preferují spíše rituály v soukromí. Na veřejnosti se rituály týkají spíše akcí, které navštěvují nebo sami uskutečňují. Dále se ve všech případech respondenti shodli, že jejich služby probíhají spíše v soukromí. Z toho dva respondenti uvedli, že služby mohou být i v rámci skupiny a pro kohokoliv z vnější. Následně se všichni respondenti shodli, že jejich služby vnímají jako terapie alternativního směru. Důležité je však zmínit, že se všichni shodli na tom, že je určitě důležité navštívit i odborníka z praxe, při řešení určitých typů problémů.

Respondent D, který se zaměřuje na ceremonie kakaá, uvedl že práce s klienty probíhá jak v soukromí, tak v kolektivu (již zmiňovaný ženský kruh). Jedná se o terapii formou zastavení se, uvědomění si vnitřního rozpoložení a umožnění dát svým emocím a myšlenkám průchod ven v rámci kruhu. Kakao zde slouží jako prostředník mezi “já a vyšším já”. Stěžejní je tedy pocit bezpečného prostoru, jelikož se sdílí osobní problémy v rámci kolektivu. Respondent uvedl, že ceremonie kakaá vyhledávají i muži, ale ženské kruhy se týkají převážně žen. Dále uvedl, že jedna z klientek označila ceremonii kakaá jako „cacao healing”.

Respondent B, který se zaměřuje na automatické psaní uvedl, že práce s klienty probíhá v soukromí. Jedná se převážně o jednorázové terapie. Psychografie není omezená

věkem, ale respondent se zaměřuje na dospělé a uvedl, že terapie vyhledávají spíše ženy. Často se řeší témata ohledně vztahů a životních rozhodnutí nebo jakékoliv jiné životní problémy.

Existuje mnoho alternativních cest, jež jsou více popsány ve čtvrté kapitole teoretické části. Zde však výpovědi potvrzují, že příznivci spirituality vnímají alternativní léčitelství jako vhodné řešení různých problémů. Netvrdí však, že je to jediná správná cesta k uzdravení. Pouze se shodují na tom, že alternativní cesty mohou řešit problémy, na které se v moderní medicíně neklade takový důraz.

... „Domluvíme se, co chtějí a proč. Vždycky začnu tarotem a většinou z toho vyplyne ta situace” ... „Určitě je to energeticky vyčerpávající. Většinou si po schůzce nechávám jeden až dva dny volna na dobití a odpočinek.”

Respondent B

Další otázkou jsem se zaměřila na svátky, které respondenti slaví. Všichni respondenti uvedli, že mimo typické běžné svátky, slaví všechny svátky Kola roku. Z toho jeden z respondentů uvedl, že se s tím teprve seznamuje a postupně se k tomu dostává. Navázala jsem otázkou, jestli jsou svátky slaveny po vzoru předků nebo jestli je respondenti slaví podle sebe. Ve všech případech se shodli, že je neslaví jako předci a spíše podle sebe. Z toho jeden z respondentů uvedl, že by rád slavil svátky po vzorů předků, ale chybí mu k tomu prostředník, který by ho k tomu vedl nebo učil v praxi. Následující otázka zněla, jestli mají svůj oblíbený svátek, který slaví nejraději. Ve všech případech se shodli, že slaví rádi všechny svátky stejně. Uvedli, že každý svátek se nese v jiném duchu a oslavuje jiné období, které má své klady a zápory, ale jsou důležité pro daný cyklus. Z toho jeden z respondentů později dodal, že mu jsou nejbližší svátky spojené s podzimem a rád slaví Samhain.

... „Nelpím určitě na nějaký dogmatický rituální podobě těch svátků. Stačí je slavit tak, že si zajdu třeba na procházku do lesa a stačí se jenom nadechnout. Uvědomím si, že je dneska rovnodennost, a to mi úplně bohatě postačí. Možná to v dnešní době člověku dá daleko víc, než nějaká složitá příprava nějakého rituálu, ohňového a podobně. Ale i to samozřejmě všechno může mít své krásy.”

Respondent A

Následujícími otázkami jsem se zaměřila na žitou zkušenost a praxi respondentů i v rámci skupin. Ve čtvrté kapitole bylo zmíněno, že příznivci různých směrů často navštěvují duchovní a seberozvojové semináře, workshopy nebo skupiny.

První otázkou jsem se zaměřila, jestli se vůbec respondenti tedy stýkají s lidmi, se kterými sdílí myšlenky nebo víru. Ve všech případech se respondenti shodli, že ano. Další otázkou bylo, kde se nejčastěji schází. Ve všech případech se shodli na akcích, jako například oslavy svátků Kola roku nebo různé semináře a workshopy. Dále se všichni shodli i na kavárnách, čajovnách nebo jiných klidnějších místech. Taková setkání už jsou spíše osobní, než v rámci skupiny. Z toho se dva respondenti shodli i na festivalech s určitou tematikou, kde probíhají zmíněné workshopy. Respondent D uvedl, že se na takovém místě poprvé setkal s ceremonií kaka. Dále se respondent C zmínil o festivalu psychedelické hudby, kde ho na jednom z workshopů zaujalo holotropní dýchání. Ve čtvrté kapitole je více popsáno, jak takové změny vědomí probíhají. Výpověď respondent však více přibližuje praxi holotropního dýchání, která v teoretické části není více vysvětlena.

... „Dýchání má hodně praktik a zrovna to holotropní je jedna z nich, je to i jedna z legálních cest, jak si navodit nějaký stav. Probíhá to tak, že se sejde skupina lidí a rozdělí se do dvojic na celý den. Jeden člověk z té dvojice, dělá jedno dopoledne takzvaného soteru, který hlídá toho člověka, co zrovna bude dýchat a pak odpoledne se to obrátí. Probíhá to asi tři hodiny to jedno sezení... nebo to dýchání. Nejprve ten co řídí celou tu skupinu, tak tam vlastně... nejdřív probíhá taková relaxační meditace, kdy ty dýchající vlastně leží na zemi a mají šátek přes oči a prochází takovou hlubokou relaxací. A pak když jsou vyrelaxovaný, tak je ten, co to vede, vyzve a přestanou. V ten určitý okamžik se vlastně spustí hudba, která je také důležitou součástí toho procesu. A ta hudba už vlastně naváže na ten proces toho dýchání, kdy už by měl být člověk v tom tak jako přirozeně. Pak pomocí té hudby a toho dýchání se člověk dostává do toho jiného stavu vědomí. Potom už si člověk prochází tím stavem a pomalu to doznívá.” ... „Na těch workshopech se neužívají žádné látky, to spíše jen informuje. To spíš na těch festivalech to může někdo sám použít, ale hodně se tam dbá na to bezpečný prostředí. Je tam takzvaná harm reduction, že tam jsou speciálně školení lidi, kteří se věnují lidem, kteří třeba zrovna v tom stavu potřebují nějak pomoc.”

Respondent C

Další otázkou bylo, jestli se jedná o uzavřené skupiny nebo jsou otevřené i pro lidi z vnější (skupiny, které navštěvují respondenti například v rámci oslav svátků). Všichni respondenti se shodli, že se jedná o otevřené skupiny, pokud se nejedná o soukromou akci.

Dále zdůraznili, že je potřeba rezervace, jelikož každá akce má kapacitu volných míst. Z toho dva respondenti uvedli, že je třeba vědět, kde hledat takové akce. Často lze takové akce najít na sociálních sítích nebo přes známé. Navázala jsem otázkou, jestli mohou popsat prostředí, kde se akce uskutečňují, jak na ně vlastně působí. Všichni respondenti se shodli, že prostředí působí sympaticky v přátelské atmosféře. Některé akce se odehrávají v přírodě a některé ve vnitřních prostorách. Respondenti popisují prostory a akce jako pestrobarevné často s orientálními prvky.

Jedna se závěrečných otázek se týkala negativních zkušeností. Otázka zněla, jestli respondenti na čemkoliv shledávají nějaká negativa. Popřípadě jestli zažili nepříjemnou zkušenost. Všichni respondenti se shodli, že na spiritualitě všeobecně neshledávají žádná negativa, ale spíše pozitivita. Z toho jeden z respondentů zmínil, že za negativní shledává spíše nadměru komplikovanosti a dogmatismu v určitých směrech. Dále jeden z respondentů uvedl, že negativa vnímá jako lekce, které člověka posouvají dál a tím je shledává jako přínosné. Taktéž uvedl, že na všem shledává převážně pozitivita, jelikož se může více propojit jak se sebou samým, tak se svým okolím. Z toho dva respondenti uvedli, že se setkali spíše s nepříjemnými zkušenostmi nebo situacemi. Jeden z respondentů zmínil, že forma terapie, kterou poskytuje, s sebou nese určitou míru zodpovědnosti, když pomáhá klientům při rozhodování se v důležitých životních situacích. Z toho respondent D uvedl, že se občas naskytne situace, kdy někomu nemusí sednout kakao z důvodu, že je tučnější a není úplně vhodné pro lidi s citlivějším zažíváním.

Závěrečná otázka zněla, jestli by respondenti chtěli nakonec ještě něco zmínit. Například něco, co během rozhovoru nezaznělo.

Respondent A uvedl, že se v poslední době vydává spíše individuální cestou. Rád si vymění s lidmi zkušenosti, myšlenky a názory. Podotýká však, že k duchovnu a rozvoji všeobecně, by si měl každý najít cestu sám, prožít to a následně si udělat vlastní názor.

Respondent B uvedl, že by rád zmínil pár svých zkušeností s bylinkami. Popsal postup, jak si vyrobit vlastní olejíčky z bylin. Uvádí, že olej sám o sobě se těžko vstřebává do pokožky, ale díky bylinkám se snadněji vpíjí do kůže. Nejdříve se tedy připraví vhodné bylinky, rozeře se olej (například olivový, extra virgin) ve vodní lázni po dobu dvaceti

minut. Následně se vše smíchá a nechá odstavit po dobu dvou týdnů. Potom je důležité to přecedit přes plátýnko. Některé bylinky je možné nechat v oleji na slunci po dobu tří týdnů a není třeba olej zahřívat v lázni. Pokud vyrábíme mast, je vhodné použít sádlo spolu s bylinkami. Nakonec je dobrou vychytávkou nalít do masti lžici vodky jako konzervant, aby sádlo neplesnivělo.

Respondent C se zmínil o svém zájmu v holistickém přístupu ke stravování. Uvádí, že se jedná o propojení fyzického a duševního stavu člověka. Samotná věda stojí na propojení vědeckých poznatků spolu s alternativní cestou. Respondent uvedl, že on sám se k tomu dostal skrze fyzické problémy, které se nedařilo řešit klasickou medicínskou cestou. Zároveň podotýká, že taková forma stravování může zahrnovat i ekologické faktory. Souvisí to rovněž s propojením s přírodou, konkrétně s tím, co jíme. Například při konzumaci masa je vhodné zjistit si, odkud maso pochází a v jakých podmínkách zvíře žilo, protože jsme to, co jíme. Pokud zvíře žilo například ve stresu, tak se to v podstatě dostává i do našeho těla.

Respondent D se zmínil o kakau jako takovém a proč je vhodné ho zařadit do běžného života. Popisuje, že je kakao považováno za nápoj bohů a je symbolem hojnosti, jelikož dříve sloužilo jako platidlo. Obsahuje přes sedm set prospěšných živin a je označováno jako superpotravina. Kakao lze dále využívat jako alternativu kávy a je vhodné i pro kojící a těhotné ženy. Dále má vhodné účinky na úlevu bolesti nebo snižuje příznaky PMS, deprese a dokonce má afrodiziakální účinky. Po duchovní stránce nám může pomoci jako prostředník s napojením se na sebe a přírodní cykly. Dále otevírá srdeční čakru, kdy nás uvolní a dostane do takzvaného stavu *flow*. Zmiňuje však, že na každého platí účinky kakaa individuálně stejně jako u jiných rostlin. Člověka to pustí jen tam, kam to v tu danou chvíli člověk zvládne.

Dodatečně jsme se zeptala všech respondentů, jestli by mohli doporučit nějakou literaturu nebo autory k přečtení. Ve třech případech se respondenti shodli na knihách Stanislava Grofa. Dále to byli autoři jako například Toni Packerová (tématika zenový buddhismus), Aleister Crowley (tématika okultismus), František Kabelák (tématika hermetismu a kabalismu) nebo Hernán Huarache Mamani a kniha Kurandera (tématika ženské síly).

... „autorem je doktor medicíny Stanislav Grof, který studoval tady, eh medicínu v Praze, pak byl nucen emigrovat a používal LSD. Dělal výzkum na LSD a další látky a je to hodně zajímavý. Hodně cestoval, hlavně po Anglii a vedl terapeutický skupiny a popisoval tam ty zážitky s LSD. Všichni vždycky říkali, že to je nejhorší droga, že si to jednou dáš a pak už v tom jedeš. Ale on to uměl používat a používal to jako medicínu, kterou zkoušel na pacientech. Takhle je léčil a dostal i za to nějaké mezinárodní ceny.”

Respondent B

6.2 Shrnutí dat výzkumného šetření

Cílem praktické části práce bylo zjistit, jakou žitou zkušenost a praxi mají příznivci spirituality, zaměřit se na spojující a odlišující faktory. Vzorek respondentů jsem vybrala ze skupiny lidí, které spojují místa setkávání. Dále jsem se snažila zaměřit i na jejich názory spojené s určitými tématy ve společnosti i jako například s předsudky z vnější.

Během výzkumu se potvrdilo, že se žitá praxe u respondentů liší. Každý se zaměřuje na směr a praktiky, které mu jsou nejvíce blízké a dávají mu největší smysl. Jeden respondent se zajímá o duchovní seberozvoj a souzní s filozofií Jiddu Krishnamurti. V praxi se zabývá výkladem astrologie a tarotu. Druhý respondent se v praxi zaměřuje na psychografii a výklad tarotu. Třetí respondent se v praxi zaměřuje na holistický přístup ke stravování a zajímají ho především změny stavu vědomí. Čtvrtý respondent se zabývá ženskými archetypy spojené s cykly ženy. V praxi se zaměřuje na účinky kakaa a pořádá kakaové ceremonie. Respondenti se ve všech případech shodují, že si člověk musí k duchovnímu rozvoji najít sám svou vlastní cestu. Buďto skrze prožitou zkušenost a nebo i náročné životní období. Tento stav se často nazývá “spiritual awakening”. Shodli se, že člověk přirozeně hledá během svého života odpovědi, které duchovní a filozofické směry mohou poskytnout, stejně jako kterákoliv jiná víra. Spiritualita však umožňuje častou preferovanou rozmanitost těchto nauk narozdíl od tradičních náboženství, která jsou typické pro řád a hierarchii. Nelze však tvrdit, že by příznivci tradičního náboženství neměli možnost volby a výběru.

Dále se respondenti shodli, že se ve většině případech jedná o individuální cestu, kterou si člověk sám zvolí a je v pořádku, pokud k tomu někdo nedojde. Shledávají na tom možná rizika, kdy tomu člověk může i propadnout nebo toho finančně zneužívat ve svůj

prospěch. Tímto se mohou vysvětlit i některé předsudky ve společnosti vůči příznivcům spirituality. Je tedy zapotřebí myslet na to, že nelze celou skupinu soudit podle některých jednotlivců. Dále všichni potvrdili, že své názory a praxi sdílí s dalšími lidmi ve svém okolí, které bývá často se stejně smýšlejícími lidmi. Tím se ukázalo, že se nejčastěji praktiky a osobní zkušenosti předávají uvnitř. Nelze však vyloučit, že není možné k informacím dojít i skrze knihy nebo v mediálním prostoru. Výpovědi se shodovaly i s negativními předsudky ve společnosti, se kterými se každý z respondentů již setkal. Již zmíněná sociální média respondenti nevnímají negativně, ale shodli se na možných rizicích s tím spojených. Jedním z rizik mohou být i již zmíněné předsudky.

Respondenti se neshodovali na tom, jak se dostali k duchovnímu rozvoji. Jak již bylo zmíněno, jedná se převážně o individuální záležitost. Shodovali se však na tom, že je k tomu nevedl nikdo z rodiny. Navazující otázkou bylo, jestli by k tomu oni sami vedli své děti. Shodovali se na tom, že nevedli. Pouze by své děti informovali o dalších možnostech, které třeba právě spiritualita nabízí. Důležité je zmínit, že respondenti spiritualitu nevnímají jen jako druh víry, ale spíše seberozvoj a daný směr, kterým se vydali ve svém životě. Čímž lze poukázat na to, že se v tomhle spiritualita liší od tradičních náboženství, které převážně stojí na vyznání víry v Boha. Často se ve společnosti můžeme setkat s tím, že rodiče vyznávající konkrétní víru k tomu vedou i své děti. Ve výzkumu zaznělo, že by je k tomu respondenti nevedli, což odhaluje další rozdíly mezi dvěma směry. Nelze však na základě tohoto výzkumu s jistotou tvrdit, že rodiče vyznávající konkrétní víru k tomu děti vždy vedou. Jak již bylo zmíněno, nelze celou skupinu hodnotit na základě jedinců. Lze pouze podotknout, že je možné se s tím setkat častěji. Stejná odpověď jako u výchovy zazněla i při otázce, jestli by respondenti uvedli do školních osnov výuku spirituality. Není to myšleno jako učení se nějakému duchovnímu směru, ale spíše informování o dalších způsobech víry, dalších možnostech. Shodovali se, že by určitě v rámci nějakého předmětu uvítali vyšší informovanost žáků o dalších možnostech víry nebo životního stylu. Zároveň spiritualitu vnímají jako rozvoj, který by pro lidi mladého věku mohl být přínosný.

Z otázek zaměřujících se na žitou praxi se ukázalo, že nejčastějším spojujícím prvkem mezi respondenty je práce s tarotem a ve třech případech i meditace. Další praktiky a

pomůcky k rituálům už si respondenti volí dle svého. Shodovali se na místech, kde je možné předměty sehnat. Dále se shodovali i na místech setkávání s dalším příznivci. Místa a akce popisují jako pozitivní v dobré atmosféře s velkou rozmanitostí prvků různorodých duchovních směrů. Zde se taktéž shodovali, že své rituály raději uskutečňují v soukromí nebo v rámci zmiňovaných akcí, které jsou dostupné i pro veřejnost. Akce se nejčastěji týkají oslav svátků Kola roku nebo festivalů, kde se nachází i různé semináře a workshopy. Dále se shodovali, že své znalosti a praxi uplatňují i formou poskytování služeb a terapií pro lidi z vnější. Druh terapie se už potom odvíjí od zaměření daného respondenta, na kterých se tedy neshodli. Ve dvou případech se však shodovali na výkladu tarotu. Nelze to však vztahovat na všechny příznivce spirituality, zde se jedná pouze o daný vzorek zvolený k výzkumu.

Zároveň je důležité podotknout, že respondenti nevyjádřili žádné negativní názory nebo předsudky k vyznavačům jiné víry nebo duchovních směrů. Důležité je zmínit, že tradiční náboženství nelze s jistotou oddělit od spirituality. Mohou se vyskytovat případy, kdy je věřící například křesťanem, ale praktikuje například jogínská cvičení typická pro orientální směry a má doma sošky Buddhy. Tím se dostáváme k prolínání se různých praktik a směrů, což někteří označují jako právě již zmíněné *new age*. Tím se dostáváme k otázce, jak tedy uchopit dané koncepty a jestli je třeba vždy vše kategorizovat. Ve všech případech se respondenti shodli, že si každý musí najít svou životní cestu a být především spokojený, i kdyby se nepřikláněl k žádnému druhu víry.

Nakonec je třeba zmínit, že výzkum nelze aplikovat na všechny příznivce spirituality. Vybraný vzorek měl pouze sloužit k tomu, abychom mohli nahlédnout do žité zkušenosti a praxe pár vybraných příznivců spirituality. Mnoho informací nebylo v práci použito z důvodů ochrany soukromí respondentů nebo na jejich vyžádání. Proto bych výzkum využila spíše jako náhled do dané oblasti. Během výzkumu jsem se zúčastnila několika akcí a poznala více příznivců duchovních směrů. Ve všech případech se jednalo o setkání v dobré atmosféře s pozitivně smýšlejícími lidmi, kteří svůj život směřují k hlubšímu sebepoznání. Ve většině případech jsou otevření každému, kdo se zeptá.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zachytit žitou praxi příznivců, kteří se pohybují v alternativní spiritualitě, označovanou jako hnutí New age. Dalším cílem bylo popsat, jak se hnutí vyvíjelo a transformovalo do dnešní doby. Především zde byla snaha zachytit, jak vypadá takový životní styl, ve kterém se projevuje alternativní spiritualita. Cílem bylo zjistit, které praktiky a rituály jsou využívány i v běžném životě. Výzkum se dále zaměřil na diverzitu uvnitř skupiny. Cílem bylo zjistit, v čem se budou výpovědi příznivců spirituality shodovat nebo lišit.

V teoretické části byl popsán stručný vývoj new age a jaké jsou jeho podoby. Z této části práce vyplývá, že se jedná o dynamický směr, který je velmi rozmanitý. Práce se zaměřila na nejvýraznější období vývoje, které nejvíce ovlivnilo současnou alternativní spiritualitu. Sekularizace umožnila new age se více zviditelnit, jelikož tradiční náboženství upadalo do pozadí. Během modernity byl upřednostněn technologický pokrok, který sebou zároveň přinesl i vyšší nespokojenost ve společnosti. New age představovalo možnou alternativu, jak docílit vyšší spokojenosti uvnitř sebe. Během postmoderny vzrostl zájem o individualitu a hledání svých duchovních cest. Všechny aspekty těchto období ovlivňovaly kontrakulturu, která se dynamicky vyvíjela a čím dál více se vní projevovaly určité aspekty spirituální subkultury. Vznikala různá hnutí, kultury, filozofické a duchovní směry se svými praktikami. Čím dál více se rozvíjela západní esoterní tradice, která se rozšířila globálně a vstoupila do mainstreamu. Alternativní spiritualita získávala rovněž na popularitě se svými rozmanitými praktikami, jež se neustále vyvíjely. Je třeba zmínit, že new age představuje především duchovní seberozvoj, který se odehrává převážně na individuální úrovni a je velmi rozmanitý. Tento jev byl zkoumán v praktické části práce.

Praktická část zahrnovala výzkum, který zkoumá žitou zkušenost, praxi a myšlenky příznivců spirituality. Výzkum se zaměřoval na osobní žitou zkušenost, která se u všech respondentů lišila. Přesto však bylo možné najít nějaké jednotící prvky. Dále se výzkum zaměřoval na myšlenky, názory a představy příznivců duchovních směrů. V mnoha případech se výpovědi shodovaly a potvrzovaly tím i teorie popsané v teoretické části. Spiritualita je

záležitostí individuální a rozvíjí se nejvíce formou praxe. Umožňuje zkvalitnění a naplnění života jedince. Ve většině případech se jedná především o cestu k poznání vyššího Já.

Seznam použitých pramenů

- Kostičová, Zuzana M. 2020. *Současná alternativní spiritualita: Vznik, vývoj a základní rysy*. Praha: Univerzita Karlova.
- Hanegraaff, Wouter J. 1996. *New Age Religion and Western Culture: Esotericism in the Mirror of Secular Thought*. Leiden: Brill.
- Houtman, Dick; Aupers, Stef. 2008. The Spiritual Revolution and the New Age Gender Puzzle. The Sacralisation of the Self in Late Modernity (1980-200). In *Women and Religion in the West: Challenging Secularization*. Aldershot: Ashgate. str. 99-118.
- Heelas, Paul. 1996. The New Age Movement: The Celebration of the Self and the Sacralism of Modernity. Oxford: Blackwell. kap. 2-3.
- Campion, Nicholas. 2012. Astrology and Popular Religion in the Modern West: *Prophecy, Cosmology and the New Age Movement*. Abingdon: Routledge. kap. 5.
- Václavík, David. Konec světa. Vondráčková, Šárka (Editor). 2014. Brno: Masarykova univerzita. str. 95-104.
- Rountree, Kathryn. 2012. Neo-Paganism, Animism, and Kinship with Nature. *Journal of Contemporary Religion* 27 (2): 305-320.
- Tacey, David. 2004. The spirituality revolution: *The emergence of Contemporary spirituality*. East Sussex: Brunner-Routledge. kap. 1-5.
- Sutcliffe, Steven. Bowman, Marion. 2000. *Beyond New Age: Exploring Alternative Spirituality*. Edinburgh: University Press. kap. 8.
- Toušek, Laco. 2012. Vybrané aspekty metodologie aplikované antropologie. In Hirt, Tomáš (ed.). *Vybrané kapitoly z aplikované sociální antropologie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. s. 61.

Resumé

This dissertation describes and interprets the diversity of people who are part of the community of the contemporary alternative spiritual movement. Through qualitative interviews with people who are part of contemporary spirituals movement, I explore various ways in which they experience their religious in the context of their daily lives.

In the theoretical part of this thesis, I'm focusing on describing the development of the New age movement and also alternative spirituality. In the first chapter I'm describing the definitions of terms of religion, spirituality and New Age. In the next chapters, I provide some historical backgrounds of development the new age movement, alternative spirituality and western esotericism.

The practical part of this thesis involves processing the information I gathered from my respondents. This part of the thesis covers various topics including practises and ideas about spirituality. The research finds that respondents had different practices but also a lot of common aspects in practice and ideas. For example, respondents have common ideas about mindset, self-exploring, raising children, using objects for rituals and more. The most important fact is they agree that spirituality is predominantly individual and varied.